

Zadeva C-580/23

**Povzetek predloga za sprejetje predhodne odločbe v skladu s členom 98(1)
Poslovnika Sodišča**

Datum vložitve:

21. september 2023

Predložitveno sodišče:

Svea hovrätt, Patent- och marknadsöverdomstolen (Švedska)

Datum predložitvene odločbe:

20. september 2023

Pritožnice:

Mio AB

Mio e-handel AB

Mio Försäljning AB

Nasprotna stranka:

Galleri Mikael & Thomas Asplund Aktiebolag

Predmet postopka v glavni stvari

Kršitev avtorske pravice

Predmet in pravna podlaga predloga za sprejetje predhodne odločbe

Predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU glede razlage členov od 2 do 4 Direktive 2001/29/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. maja 2001 o usklajevanju določenih vidikov avtorske in sorodnih pravic v informacijski družbi

Vprašanja za predhodno odločanje

1. Kako naj se pri presoji, ali je predmet uporabne umetnosti upravičen do obširnega avtorskoprnega varstva kot delo v smislu členov od 2 do 4 Direktive 2001/29/ES, ta presoja opravi – in kateri dejavniki se morajo ali bi se morali upoštevati – glede vprašanja, ali predmet odraža avtorjevo osebnost, s tem ko izraža njegove svobodne in ustvarjalne izbire? V zvezi s tem je vprašanje predvsem, ali naj bo presoja izvirnosti osredotočena na dejavnike, ki obkrožajo ustvarjalni proces, in avtorjevo pojasnilo o dejanskih izbirah, ki jih je opravil pri ustvarjanju predmeta, ali na dejavnike, ki so povezani s samim predmetom in končnim rezultatom ustvarjalnega procesa, ter to, ali sam predmet izraža umetniški učinek.

2. Za odgovor na prvo vprašanje in vprašanje, ali predmet uporabne umetnosti odraža avtorjevo osebnost, s tem ko izraža njegove svobodne in ustvarjalne izbire: kakšen pomen ima dejstvo, da

- (a) predmet sestoji iz elementov, ki se pojavljajo pri vsakdanjih videzih izdelka?
- (b) predmet temelji na predhodnem znanem videzu izdelka ali aktualnem oblikovalskem trendu in je variacija teh?
- (c) je bil ustvarjen enak ali podoben predmet, preden ali – neodvisno in brez vednosti o predmetu uporabne umetnosti, za katerega se uveljavlja varstvo kot delo – potem ko je bil ustvarjen zadevni predmet?

3. Kako naj se opravi ocena podobnosti – in kakšna podobnost je potrebna – pri presoji, ali je domnevno kršeči predmet uporabne umetnosti zajet z obsegom varstva dela in krši izključno pravico na delu, ki mora biti v skladu s členi od 2 do 4 Direktive 2001/29/ES podeljena avtorju? V zvezi s tem je vprašanje predvsem, ali naj bo presoja osredotočena na to, ali je v domnevno kršečem predmetu mogoče prepoznati zadevno delo, ali na to, ali domnevno kršeči predmet naredi enak celotni vtis kot zadevno delo, oziroma na kaj še naj bo presoja osredotočena.

4. Za odgovor na tretje vprašanje in vprašanje, ali je domnevno kršeči predmet uporabne umetnosti zajet z obsegom varstva dela in krši izključno pravico na tem delu: kakšen pomen ima

- (a) stopnja izvirnosti dela za obseg varstva dela?
- (b) dejstvo, da delo in domnevno kršeči predmet uporabne umetnosti sestojita iz elementov, ki se pojavljajo pri vsakdanjih videzih izdelka, ali temeljita na predhodnih videzih izdelka ali aktualnem oblikovalskem trendu in sta variaciji teh?
- (c) dejstvo, da je bil ustvarjen drug enak ali podoben predmet, preden ali – neodvisno in brez vednosti o delu – potem ko je bilo ustvarjeno delo?

Navedene določbe prava Evropske unije

Direktiva 2001/29/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. maja 2001 o usklajevanju določenih vidikov avtorske in sorodnih pravic v informacijski družbi, člani od 2 do 4

Navedene določbe nacionalnega prava

Lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (zakon 1960:729 o avtorski pravici na književnih in umetniških delih)

Skladno s členom 1 ima oseba, ki ustvari književno ali umetniško delo, avtorsko pravico na tem delu ne glede na to, ali je:

1. izmišljen ali opisen prikaz v pisni ali ustni obliki,
2. računalniški program,
3. glasbeno ali uprizoritveno delo,
4. kinematografsko delo,
5. fotografsko delo ali kakršno koli drugo delo vizualne umetnosti,
6. arhitekturno delo ali delo uporabnih umetnosti ali
7. delo, ki je bilo izraženo kakor koli drugače.

Skladno s členom 2 avtorska pravica ob nekaterih omejitvah vključuje izključno pravico do razpolaganja z delom z reproduciranjem dela in dajanjem dela na voljo javnosti v izvorniku ali spremenjeni obliki, v prevodu ali priredbi, v drugi književni ali umetniški zvrsti ali z uporabo druge tehnike. Reproduciranje je vsako neposredno ali posredno, začasno ali stalno reproduciranje dela na kateri koli način in v kateri koli obliki v celoti ali deloma. Delo je dano na voljo javnosti med drugim takrat, kadar je priobčeno javnosti ali kadar se reprodukcije dela prodajajo, dajejo v najem, posojajo ali kako drugače distribuirajo javnosti.

Skladno s členom 53b lahko sodišče pod grožnjo sankcije osebi, ki izvaja ukrep, s katerim se krši avtorska pravica, ali sodeluje pri takem ukrepu, prepove nadaljevanje ukrepa.

Kratka predstavitev dejanskega stanja in postopka v glavni stvari

- 1 Stranke postopka so Galleri Mikael & Thomas Asplund Aktiebolag (v nadaljevanju: družba Asplund) na eni strani ter družbe Mio AB, Mio e-handel AB in Mio Försäljning AB (v nadaljevanju: skupaj: družba Mio) na drugi. Družba Asplund proizvaja in oblikuje različne izdelke za notranjo dekoracijo in kose

pohištva. Družba Mio se ukvarja s trgovino na drobno v sektorju pohištva in dekoracije doma.

- 2 Ponudba družbe Asplund vključuje jedilniške mize iz kolekcije pohištva Palais Royal (v nadaljevanju: mize Palais), primerek katerih prikazuje slika spodaj.

- 3 Ponudba družbe Mio vključuje jedilniške mize iz kolekcije pohištva Cord (v nadaljevanju: mize Cord).
- 4 Oktobra 2021 je družba Asplund pri Patent- och marknadsdomstolen (sodišče za intelektualno lastnino in gospodarske zadeve) vložila tožbo zoper družbo Mio zaradi kršitve avtorske pravice. V navedeni zadevi je družba Asplund med drugim trdila, da bi sodišče za intelektualno lastnino in gospodarske zadeve moralo družbi Mio pod grožnjo sankcije prepovedati izdelovanje, trženje ali prodajo miz Cord. Družba Mio je tožbo, ki jo je vložila družba Asplund, izpodbijala.
- 5 Patent- och marknadsdomstolen je tožbi, ki jo je vložila družba Asplund, ugodilo. Rzsodilo je, da so mize Palais kot delo uporabne umetnosti zaščitene z avtorsko pravico in da mize Cord družbe Mio kršijo avtorskopravno varstvo miz Palais.
- 6 Družba Mio je zoper sodbo sodišča za intelektualno lastnino in gospodarske zadeve vložila pritožbo in predlagala, da Patent- och marknadsöverdomstolen (višje sodišče za intelektualno lastnino in gospodarske zadeve) zavrže tožbo, ki jo je vložila družba Alspund. V postopku pred Patent- och marknadsöverdomstolen so se pojavila vprašanja glede razlage Direktive 2001/29/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. maja 2001 o usklajevanju določenih vidikov avtorske in sorodnih pravic v informacijski družbi.

Bistvene trditve strank

- 7 Družba Asplund v bistvu trdi naslednje. Mize Palais so dela uporabne umetnosti in so avtorskoppravno zaščitene kot dela. Mize Cord družbe Mio so zelo podobne mizam Palais in spadajo na področje uporabe varstva, podeljenega mizam Palais. Družba Mio je torej z izdelovanjem primerkov miz Cord in dajanjem teh primerkov na voljo javnosti kršila avtorsko pravico družbe Asplund na mizah Palais.
- 8 Družba Mio v bistvu zatrjuje naslednje. Mize Palais niso zaščitene z avtorsko pravico. Ne izkazujejo zadostne izvirnosti, da bi uživale avtorskoppravno varstvo. Obliko miz Palais je mogoče pripisati pretežno preudarkom funkcionalnosti in proizvodnega inženiringa. Mize Palais temeljijo na zgolj variacijah vsakdanjih videzov izdelka in ne izkazujejo izvirnosti. Če bi se mize Palais štete za upravičene do avtorskoppravnega varstva, bi glede na stopnjo izvirnosti to varstvo vsekakor bilo omejeno in zelo ozko. Razlike med mizami so zadostne, da so mize Cord zunaj obsega kakršnega koli varstva, podeljenega mizam Palais. V vsakem primeru mize Cord niso posnetki miz Palais. Družba Mio izdeluje mize Cord neodvisno, navdih zanje pa so bili njeni predhodni modeli ter mednarodni trend zaobljenih oblik in lesenih palic ali palic iz drugih materialov.

Kratka predstavitev razlogov za predlog za sprejetje predhodne odločbe

Vprašanje, ali ima predmet uporabne umetnosti potrebno izvirnost, da si zasluži varstvo kot delo

- 9 Zadeva se nanaša na predmet uporabne umetnosti v obliki miz. Osrednje vprašanje v zadevi je, ali mize Palais kot predmeti uporabne umetnosti uživajo avtorskoppravno varstvo kot umetniška dela. Na vprašanje, ali je treba mizam podeliti varstvo kot delom v smislu Direktive 2001/29/ES, je treba odgovoriti na podlagi meril za presojo, ki jih je določilo Sodišče v svoji sodni praksi (glej sodbo z dne 12. septembra 2019, Cofemel, C-683/17, EU:C:2019:721, točke od 29 do 31 in 50, ter sodbo z dne 11. junija 2020, Brompton Bicycle, C-833/18, EU:C:2020:461, točke od 23 do 26 in 37).
- 10 Vendar po mnenju Patent- och marknadsöverdomstolen ni jasno, kako je treba odločitve Sodišča glede izvirnosti dela – da mora predmet izražati avtorjeve svobodne in ustvarjalne izbire – razlagati in uporabiti. Natančneje, vsekakor še obstaja nejasnost, kako je treba izvesti konkretno presojo – in kateri dejavniki se morajo ali bi se morali upoštevati – glede vprašanja, ali predmet uporabne umetnosti z izražanjem avtorjevih svobodnih in ustvarjalnih izbir odraža njegovo osebnost.
- 11 Po eni strani bi ena razlaga lahko bila, da zadostuje, da je imel avtor pri ustvarjanju predmeta možnost različnih izbir in jih je dejansko tudi opravil, da teh izbir niso narekovali tehnični preudarki, pravila ali zahteve ter da se te izbire nekako odražajo in izražajo v predmetu. Tako široka razlaga bi torej v praksi

pomenila, da so izhodišče za presojo sam ustvarjalni proces in izbire, ki jih je avtor opravil med tem procesom. Pomenila bi tudi, da bi se načeloma vse avtorjeve izbire med ustvarjalnim procesom, ki jih niso narekovali tehnični preudarki, pravila ali zahteve, štele za svobodne in ustvarjalne.

- 12 Taka razlaga na podlagi dejanskih izbir, ki jih je avtor opravil med ustvarjanjem predmeta, bi lahko pomenila, da se sodišče pri presoji izvirnosti osredotoči na ustvarjalni proces in dejstvo, da je avtor med tem procesom opravil izbire, ne pa na vprašanje, ali sam predmet – ali končni rezultat ustvarjalnega procesa – dejansko izraža umetniški trud. Vprašanje, ali predmet izkazuje zadostno izvirnost, bi torej bilo vprašanje dokazov, ne pa pravno vprašanje.
- 13 Če bi bila razlaga zahteve po izvirnosti tako omejena, bi to verjetno pomenilo, da bi za ustvarjalne in svobodne izbire, ki bi jih avtor moral opraviti in ki jih mora predmet uporabne umetnosti izražati, veljale razmeroma nizke zahteve. S tem pa bi se tvegalo, da bi se avtorskopravno varstvo odobrilo celo predmetom, ki si morda ne bi zaslužili, da so razvrščeni kot dela. Poleg tega bi to lahko vodilo do tega, da bi bil preprost predmet, ki sploh ni bil ustvarjen z umetniškim namenom – ali sicer ne bi imel individualne umetniške narave – zaščiten kot delo.
- 14 Če bi razmeroma preprost predmet, ki ima lahko v številnih primerih kljub temu veliko tržno vrednost, prejel obširno varstvo, ki ga zagotavlja avtorska pravica, bi se tvegale negativne posledice za konkurenco in inovatorstvo. Z nizko zahtevo po izvirnosti bi se tvegalo tudi zmanjšanje skladnosti s samo avtorsko pravico.
- 15 Nadaljnja posledica nizke zahteve po izvirnosti za predmet uporabne umetnosti bi bilo tveganje, da bo spodkopana pomembnost tega, da se modelom prizna manj obširno varstvo. V zvezi s tem se lahko postavi tudi vprašanje, kako bi se nizka zahteva po izvirnosti za predmet uporabne umetnosti navezovala na zahtevo po individualni naravi, ki je potrebna za pridobitev varstva za modele. Čeprav imata avtorsko pravo in pravo modelov različne cilje, se ne zdi razumna in zaželena ureditev, po kateri bi bil videz izdelka upravičen do avtorskopravnega varstva kot delo, če ni dovolj individualen, da bi prejel varstvo kot model. Kot je ugotovilo Sodišče, je varstvo modelov in avtorskopravno varstvo sicer mogoče podeliti kumulativno za isti predmet uporabne umetnosti, vendar je ta kumulacija mogoča le v nekaterih primerih (glej sodbo Cofemel, točka 52). Prenizko postavljena zahteva po izvirnosti pa bi lahko povzročila, da bi predmet uporabne umetnosti dvojno varstvo prejel v večini primerov. V takih okoliščinah bi se lahko postavilo vprašanje, kakšno vlogo naj bi imelo varstvo modelov v pravu EU.
- 16 Po drugi strani bi druga razlaga lahko bila, da bi izhodišče presoje, ali predmet uporabne umetnosti odraža avtorjevo osebnost, s tem ko izraža njegove svobodne in ustvarjalne izbire, moralo biti delo samo; sam predmet mora odražati avtorjevo osebnost in izkazovati stopnjo umetniškega dara ali imeti to, čemur pravijo – ali so vsaj pravili – „izvirnost“ na primer na Švedskem in v Nemčiji. Presoja glede na takšno razlago bi lahko pomenila, da mora imeti predmet določeno individualno naravo in biti nekako edinstven. Ali povedano drugače, mora biti predmet, ki je

dosegel določeno stopnjo neodvisnosti in izvirnosti ter ki izraža avtorjevo individualnost.

- 17 Pri taki presoji bi bilo torej v središču vprašanje, ali sam predmet uporabne umetnosti izraža neko obliko umetniškega učinka. Izhodišče presoje, ali je treba predmet zaščititi, bi tako bil sam predmet, in ne avtorjev ustvarjalni proces ali izbire, ki jih je opravil med ustvarjanjem dela. Vprašanje bi moralo biti, ali je sam predmet umetniški dosežek in izraža umetniški trud.
- 18 Pri taki presoji – zlasti če gre za predmet uporabne umetnosti – bi oseba, ki uveljavlja izključno pravico, morda morala pojasniti – in mogoče tudi predložiti dokaze – na katere načine predmet izraža umetniški trud. V nedvoumnih primerih, kjer je te elemente mogoče opaziti že z gledanjem predmeta, pa bi položaj vseeno lahko bil tak, da pojasnilo ali dokaz sploh ne bi bila potrebna.
- 19 Poleg tega bi bilo mogoče razpravljati o tem, ali bi se pri taki presoji lahko uporabilo kakšno pomožno pravilo. Na primer, postavi se lahko vprašanje, ali je za presojno pomembno, da so bili ustvarjeni enaki ali podobni predmeti, preden ali – neodvisno in brez vednosti o predmetu – potem ko je bil ustvarjen zadevni predmet. Za ponazoritev je mogoče navesti, da se je v švedskem pravu – vsaj v preteklosti – uporabljalo tako imenovano „merilo podvajanja“. To merilo je pomenilo, da če lahko pride do neodvisne podvojitve predmeta, ta predmet ne izpolnjuje zahteve po izvirnosti. Vendar samo merilo ni odgovarjalo na vprašanje, ali je zahteva po izvirnosti izpolnjena.
- 20 Pri presoji izvirnosti predmeta je mogoče razpravljati tudi o tem, kako pomembno je dejstvo, da predmet uporabne umetnosti sestoji iz elementov, ki se pojavljajo pri vsakdanjih videzih izdelka, ali da temelji na prejšnjih znanih videzih izdelka in je zgolj njihova variacija. Po mnenju Patent- och marknadsöverdomstolen samo po sebi ne bi smelo biti ovir, da se predmet uporabne umetnosti, sestavljen iz elementov vsakdanjih videzov izdelka, zaščiti kot delo. Za pridobitev avtorskoprnega varstva bi odločilni dejavnik moralo biti dejstvo, da so ti oblikovni elementi uporabljeni in združeni tako, da si končni rezultat zasluži avtorskopravno varstvo kot umetniško delo. Vendar so pri predmetu uporabne umetnosti možnosti za umetniško ustvarjalnost na podlagi znanih oblikovnih elementov pogosto bolj omejene. Glede na to zgolj variacije, ki izhajajo iz prejšnjih znanih videzov izdelka, le stežka izražajo takšen umetniški trud, ki se zahteva, da bi se predmetu podelilo varstvo kot delu.

Vprašanje, ali se z delom uporabne umetnosti krši izključna pravica na zadevnem delu

- 21 V tej zadevi se je pojavilo vprašanje, kako naj se opravi presoja, ali je domnevno kršeči predmet zajet z izključno pravico na zadevnem delu, ki se mora podeliti avtorju na podlagi členov od 2 do 4 Direktive 2001/29/ES, in ali to pravico krši. V bistvu je vprašanje, kako naj se presoja podobnost med delom in domnevno

kršečim predmetom ter kakšna podobnost se zahteva, da bi se za domnevno kršeči predmet štelo, da krši pravice na tem delu.

- 22 Sodišče je presodilo, da je treba člen 2(c) Direktive 2001/29 razlagati tako, da izključna pravica, ki je s to določbo podeljena proizvajalcu fonogramov, da ta dovoli ali prepove reproduciranje svojega fonograma, temu proizvajalcu omogoča, da nasprotuje temu, da tretja oseba uporabi zvočni vzorec – četudi zelo kratek – iz njegovega fonograma, da bi ta vzorec vključila v drug fonogram, razen če je ta vzorec vanj vključen v spremenjeni in pri poslušanju neprepoznalni obliki (glej sodbo z dne 29. julija 2019, Pelham in drugi, C-476/17, EU:C:2019:624, točka 39).
- 23 Odločitev Sodišča v sodbi Pelham in drugi se lahko razume tako, da je treba presoditi to, ali je v domnevno kršečem predmetu mogoče prepoznati zadevno delo, da bi se lahko štelo, da obstaja kršitev izključne pravice na tem delu, ki jo avtor mora imeti na podlagi členov od 2 do 4 Direktive 2001/29/ES. V takem primeru se pojavita vprašanji, kako naj se ta presoja izvede in kaj točno je potrebno, da bi bilo v domnevno kršečem predmetu mogoče prepoznati delo. Če naj se nasprotno presoja ne osredotoča na to, ali je v domnevno kršečem predmetu mogoče prepoznati delo, pa se postavi vprašanje, ali je treba presoditi, ali predmet naredi drugačen celotni vtis od dela, oziroma na kaj se naj se presoja osredotoči.
- 24 V okviru tega se lahko opravi tudi primerjava s tem, kar se uporablja na drugih področjih prava intelektualne lastnine. Odločilni dejavnik v primeru zatrjevane kršitve modela Skupnosti je, ali domnevno kršeči model naredi drugačen celotni vtis – ali ga ne naredi (glej člen 10(1) Uredbe Sveta (ES) št. 6/2002 z dne 12. decembra 2001 o modelih Skupnosti). Pri znamkah je namesto tega treba celovito presoditi verjetnost zmede v javnosti ob upoštevanju vseh dejavnikov, ki so upoštevni za okoliščine zadeve (glej na primer sodbo z dne 22. junija 1999, Lloyd Schuhfabrik Meyer, C-342/97, EU:C:1999:323, točka 18). V zvezi s tem je treba opozoriti, da so glede obsega zadevnih izključnih pravic upoštevni pravni akti ubesedeni različno.
- 25 Glede obsega varstva dela je Sodišče razsodilo, da je treba varstvo, ki ga daje člen 2 Direktive 2001/29, razlagati široko (sodba z dne 16. julija 2009, Infopaq International, C-5/08, EU:C:2009:465, točke od 40 do 43). Poleg tega je ugotovilo, da nič v Direktivi 2001/29 ne omogoča ugotovitve, da je obseg varstva odvisen od morebitnih različnih možnosti za umetniški ustvarjalni vložek pri izdelavi del različnih kategorij (glej sodbo z dne 1. decembra 2011, Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, točka 97). Sodišče je dodalo, da obseg varstva ni odvisen od stopnje avtorjeve ustvarjalne svobode in da varstvo zaradi tega ni ožje od varstva, ki je zagotovljeno vsakemu delu (glej sodbo Cofemel, točka 35). Iz navedenih sodb pa ni jasno, ali se odločitve Sodišča nanašajo na pomen izvornosti za obseg varstva dela ali pa pomenijo, kakor razume Patent- och marknadsöverdomstolen, ugotovitev, da je različne vrste avtorskih del – fotografska dela, dela uporabne umetnosti in druge vrste del – treba presojati in zaščititi enako.

- 26 Na drugih področjih prava intelektualne lastnine je jasno določeno, da sta za obseg varstva pomembna razlikovalni učinek in individualna narava. Na primer, Sodišče je navedlo, da čim večji je razlikovalni učinek znamke, tem večja je verjetnost zmede (glej na primer sodbo z dne 11. novembra 1997, SABEL/Puma, Rudolf Dassler Sport, C-251/95, EU:C:1997:528, točka 24, in sodbo z dne 22. junija 1999, Lloyd Schuhfabrik Meyer, C-342/97, EU:C:1999:323, točka 20). Poleg tega člen 10 Uredbe o modelih Skupnosti določa, da se pri ocenjevanju obsega varstva upošteva stopnja svobode oblikovalca pri razvoju videza izdelka. Skladno s členom 6 se isti dejavnik upošteva pri ocenjevanju individualne narave videza izdelka. Vprašanje je, ali se ta pristop – zveza med razlikovalnim učinkom oziroma individualno naravo na eni strani ter obsegom varstva na drugi – uporablja enako v avtorskopравnih zadevah, kar zadeva izvirnost dela in obseg varstva, ki mu je podeljeno.
- 27 Po mnenju Patent- och marknadsöverdomstolen se zdi ustrezna ureditev, po kateri je stopnja izvirnosti pomembna za obseg varstva. Čim bolj izvirno – ali edinstveno ali umetniško individualno – je delo, tem večji obseg varstva naj bi imelo.
- 28 Pri ocenjevanju obsega varstva dela se pojavlja tudi vprašanje, kakšen pomen ima dejstvo, da so bili pred nastankom dela ali – neodvisno in brez vednosti o delu – po njegovem nastanku ustvarjeni drugi, podobni predmeti uporabne umetnosti.
- 29 Tako kot pri presoji, ali je predmet uporabne umetnosti upravičen do varstva kot delo, se lahko postavi tudi vprašanje, kakšen pomen ima za presojo kršitve in presojo obsega varstva dejstvo, da delo in domnevno kršeči predmet sestojita iz elementov, ki se pojavljajo pri vsakdanjih videzih izdelka, ali pa temeljita na predhodnih videzih izdelka ali aktualnem oblikovalskem trendu in sta zgolj variaciji teh.